

Serbien

Rätts- och säkerhetssektorn

Innehåll

1. English Summary	4
2. Metod/Syfte	6
3. Politisk bakgrund	7
4. Den serbiska polisen	8
4.1. Polisens kapacitet	8
4.2. Polisens integritet	9
4.2.1. Förtroende	9
4.2.2. Korruption	10
4.2.3. Organiserad brottslighet	11
4.2.4. MR-övergrepp av polis	12
4.2.5. Intern kontroll.....	12
4.3. Särskilt sårbara grupper	13
4.3.1. Romer	13
4.3.2. Hbt-personer.....	14
4.3.3. Våld i hemmet	15
5. Åklagarmyndigheten	16
5.1. Åklagarmyndighetens kapacitet	16
5.2. Åklagarmyndighetens integritet	17
6. Domstolsväsendet	20
6.1. Domstolsväsendets kapacitet.....	20
6.2. Domstolsväsendets integritet.....	21
7. MR-ombudsmannen	24
8. Europadomstolen.....	25
9. Lifos slutsatser	26
10. Referenser	28

Om rapporten

Denna rapport är skriven i enlighet med EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation (2008). Den är sammanställd utifrån noggrant utvalda och allmänt tillgängliga informationskällor. Alla använda källor refereras. All information som presenteras, med undantag av obestridda/uppenbara fakta, har dubbelkontrollerats om inget annat anges.

Informationen har noggrant granskats, utvärderats och bearbetats under en begränsad tid. Sammanställningen gör inte anspråk på att vara uttömmande och bör inte tillmätas exklusivt bevisvärde i samband med avgörandet av ett enskilt ärende.

Om en specifik händelse, person eller organisation inte nämns i rapporten innebär inte detta att händelsen inte har ägt rum, eller att personen eller organisationen inte existerar. Informationen i rapporten återspeglar inte nödvändigtvis Migrationsverkets officiella ståndpunkt i en viss fråga och det finns ingen avsikt att genom rapporten göra politiska ställningstaganden.

1. English Summary

The purpose of this report is to give an overview of the functionality of the Serbian administration within the justice- and security sectors. The primary focus of the report are the functions which have been identified as central from a citizens perspective, that is, the official institutions that constitute the ultimate guarantee for the individual's possibility to exercise his or her rights. Focus has also been given to the central constitutional institutions which provide the legal and practical conditions for the functionality of the Serbian public administration. In this context the traditional civilian justice and security system, i.e. police force, prosecution service and courts, has been identified as the central actors.

The political development in Serbia during the last years has been on a clear path towards EU integration. A constitutional framework based on classical division of powers is in place. The basic constitutional institutions have, through the constitution and other legislation, the legal conditions required to effectively act within their areas of competence and at the same time uphold their functions of control. All relevant political actors fully accept the authority of the democratic institutions and abide to principles of the constitutional state. In practice; however, there is a tendency of concentration of power in the executive part of the public administration and the parliamentary oversight functions have yet to implement their full mandate.

The court system and the prosecution service are in place and exercise full territorial control and democratic legitimacy. The legal framework for, the organizational structure of, and the allocated resources to the Serbian Police are adequate as to provide for a capacity that measures up to the basic societal needs.

A number of factors have been identified that can constitute a threat towards the integrity of the Serbian Police. Within the service there is a culture of corruption and there are major deficiencies in relation to addressing the most vulnerable groups in society such as the Roma minority and LGBT-persons. These factors work negatively in relation to the possibilities of citizens to exercise their rights. There is however a genuine will from the politically responsible as well as from the police leadership to address these problems and reforms are actively pursued. Information about more serious human rights violations is scarce in available reporting but such violations from time to time occur in connection to arrests and interrogations in a culture where a confession is an exclusive proof of guilt. Internal control functions are in place but the efficiency and independence of these can be questioned. It is furthermore noted that individual police officers that are suspected of serious war crimes during the Balkan wars are still serving with the Serbian police force.

The court system is represented all over Serbia and generally acts independent and impartial. Judges and prosecutors are elected in accordance with specific legal standards and have adequate training and experience. The work of the courts and the prosecution service is generally conducted in accordance with the law and on the basis of general legal principles.

The court system obviously lacks in capacity and the organizational reforms that have been made have proved to be insufficient. The lack of capacity leads to very long handling times for both criminal and civil cases. There are severe deficiencies in the execution of court verdicts.

Nepotism and corruption is a problem within both the courts and the prosecution service. However the level of corruption is in practice much lower than within many other parts of the public administration, including the police. The public perception of the courts and the prosecution service is that of a corrupt and ineffective service. This has likely its roots in the lack of capacity of the courts and a general notion of a general view on public power as being corrupt. An indicator of the ineffectiveness of the judicial system is the disproportionate amount of cases being pursued by Serbian citizens in the European Court of Human Rights.

2. Metod/Syfte

Syftet med denna rapport är att göra en översiktlig bedömning av funktionaliteten av den serbiska statsförvaltningen inom rätts- och säkerhetssektorn. I första hand ligger fokus på de funktioner som vi identifierat som centrala ur medborgarnas perspektiv, dvs. de myndigheter, institutioner och funktioner som för den enskilde är de främsta garanterna för att han eller hon skall kunna tillgodogöra sig sina rättigheter. Vid urvalet av funktionerna har ett medborgarperspektiv anammats, men även de konstitutionella institutioner som utgör grunden för funktionaliteten i statsförvaltningen och därmed även grunden för de serbiska myndigheternas möjligheter att bereda skydd åt sina egna medborgare, berörs översiktligt. Mot bakgrund av ovan nämnda har det traditionella rättsväsendet, dvs. polis, åklagare och domstolar identifierats som centrala aktörer. Ytterligare en nyckelroll i de serbiska medborgarnas möjligheter att utverka sina rättigheter har ombudsmannainstitutet. Utöver detta behandlas även Europadomstolen som en särskild supranationell instans som finns tillgänglig för de serbiska medborgarna.

Rapporten syftar till att ge en översiktlig funktionalitetsanalys av de centrala institutionerna. I detta ingår såväl den faktiska kapaciteten (förmågan) hos de berörda institutionerna som integriteten (viljan och möjligheten till ansvarsutkrävande) att utföra de uppgifter de har mandat och skyldighet till. Rapporten skall inte ses som uttömmande utan som en grundläggande funktionalitetsbedömning av de serbiska myndighetsstrukturerna.

3. Politisk bakgrund

Den moderna serbiska statsbildningen har vuxit fram i kölvattnet av en postkommunistisk period som präglats av 90-talets Balkankrig och en auktoritär regim under Slobodan Milosevic. Efter en period av extrem nationalism, stort inflytande från organiserad brottslighet och konflikten kring Kosovos status har utvecklingen i Serbien de senaste åren varit att förbereda de politiska och administrativa systemen för en framtida EU-integration. Alla relevanta aktörer accepterar de demokratiska institutionernas legitimitet och håller fast vid grundläggande demokratiska principer även i förhållande till de mest politiskt känsliga frågorna såsom korruption och EU-integration¹.

Den serbiska konstitutionen lägger grunden för all offentlig maktutövning i landet.² Förvaltningen är uppdelad i en exekutiv del med delat ansvar mellan en direktvald president och en parlamentsvald regering, ett lagstiftande parlament och en konstitutionsdomstol. Konstitutionen lägger tyngdpunkten av makten hos parlamentet genom centrala kontrollfunktioner gentemot den exekutiva makten och med omfattande makt i utnämning av högre statliga funktionärer.³ I praktiken har parlamentet inte fullt ut utnyttjat sig av de maktbefogenheter de har vilket har lett till en viss glidning av maktkoncentration till förmån för regeringen.⁴

De senaste parlaments- och presidentvalen har genomförts utan att några systematiska oegentligheter har rapporterats.⁵

¹ BTI, 2014, s. 2

² Serbiens konstitution finns att läsa i sin helhet på den serbiska regeringens webbplats http://www.srbija.gov.rs/cinjenice_o_srbiji/ustav.php?change_lang=en

³ BTI 2014, sid. 9

⁴ Ibid, sid. 9

⁵ OSSE, Parliamentary and early presidential elections, 6 and 20 May 2012, <http://www.osce.org/odihr/elections/88555>

4. Den serbiska polisen

4.1. Polisens kapacitet

Den serbiska polisen styrs av landets inrikesministerium och dess polisdirektorat. Polisorganisationen är centraliserad med ett antal funktioner/direktorat⁶ placerade i ett högkvarter och vars chefer svarar direkt till Polisdirektören. Därutöver finns en geografisk organisationsstruktur med 27⁷ regionala direktorat vars chefer svarar direkt till Polisdirektören.⁸ Antalet poliser uppgår till cirka 43 000.⁹

Utbildning av poliser har reformerats och delas in i grundläggande (ettårig) polisutbildning, specialistutbildning samt olika typer av fortbildning. I den grundläggande utbildningen, men även i specialistutbildningar och fortbildning, finns kurser i mänskliga rättigheter och polisetik.¹⁰

Belgrade Centre for Security Policy et al redogör för en opinionsundersökning genomförd 2012 som visar att serbiska medborgare betonar behovet av att förbättra utbildningen av och kompetensen hos poliser. I rapporten identifieras, mot bakgrund av att mänskliga rättigheter allvarligt och öppet kränktes i Serbiens närhistoria och trots att det skett en transformering av polisens attityd gentemot mänskliga rättigheter, ett nödvändigt och kvarstående behov att integrera ämnet mänskliga rättigheter i den serbiska polisutbildningen.¹¹

Civila myndigheter har, enligt det amerikanska utrikesdepartementets bedömning, effektiv kontroll över de centrala polisavdelningarna, som kontrollerar de regionala polisdirektoraten, och rapporterar till landets parlament.¹²

EU-kommissionen slår i sin senaste Progress report fast att det institutionella ramverket för att bekämpa organiserad brottslighet är på plats och att Serbien är ”moderately advanced” såvitt gäller polissamarbete och kamp mot organiserad brottslighet. I rapporten noteras vidare att vissa åtgärder vidtagits för att förbättra polisens metoder och standarder. Dock uppmärksammas även att vissa specialiserade funktioner, särskilt enheten

⁶ Uniformed police directorate, Traffic police directorate, Border police directorate, Criminal force directorate, Directorate for protection of specified persons and facilities, Operational center, Administrative affair directorate, Directorate for international Operative Police Cooperation, Protection unit, Counter- terrorist unit, Gendarmerie, Special anti-terrorist unit

⁷ US Department of State, 2014-02-28, sid. 4f

⁸ Serbiska inrikesministeriet: http://www.mup.gov.rs/cms_eng/home.nsf/GPD-Competence.h och http://www.mup.gov.rs/cms_eng/home.nsf/GPD-DMinistry.h

⁹ US Department of State, 2014-02-28, sid. 4f

¹⁰ Dičić Kostić, Nevena, 2014, sid.67ff.

¹¹ Ibid, sid. 58f.

¹² US Department of State, 2014-02-28, sid. 4f

för vittnesskydd, bland annat saknar tillräckligt med personal och resurser (se mer om vittnesskydd nedan).¹³

Polisens skyldigheter och ansvar (i förhållande till brottsoffer) regleras i bland annat Polislagen. Lagen slår fast polisens skyldighet att agera och erbjuda skydd utan diskriminering och att agera när som helst för att skydda liv och säkerhet för personer och egendom samt ställer även krav på polisens bemötande. Även Lagen om polisetik reglerar polisens bemötande av och skyldigheter gentemot brottsoffer.¹⁴

Kvinnor¹⁵, liksom etniska minoriteter, finns bland polisanställda men är underrepresenterade. De senares underrepresentation på lokal nivå i multietniska samhällen rapporteras vara ett fortsatt problem.¹⁶

4.2. Polisens integritet

För att förstå de huvudsakliga omständigheter som kan hota den serbiska polisens integritet är det viktigt att beakta Serbiens närliggande konfliktfyllda historia och att dess polis fram till 2000 var en repressiv regims redskap samt att det inom polisen, liksom exempelvis inom den serbiska säkerhetstjänsten, fanns starka band till den organiserade brottslighet som frodades under konflikternas 1990-tal¹⁷. Detta kan vara en faktor när den serbiska befolkningens förtroende för polisen värderas, men även såvitt gäller kvarstående korruptionsproblem, organiserad brottslighet och polisens förhållningssätt till mänskliga rättigheter och minoriteter.

4.2.1. Förtroende

Efter de politiska förändringarna i Serbien 2000, rapporteras stora ansträngningar ha gjorts för att förändra serbiska medborgares negativa syn på polisen, som under 1990-talet präglades av polisens ineffektivitet och MR-övergrepp, och att återuppbygga medborgarnas förtroende för polisen.¹⁸ Belgrade Centre for Security Policy et al hänvisar till medierapportering i vilken en trend med växande förtroende för polisen hos den serbiska befolkningen kan ses. I en undersökning betvivlade de flesta respondenter inte polisens vilja att hantera säkerhetsfrågor, medan 42 procent ansåg att polisen även hade förmåga att göra så. Enligt samma undersökning skulle dock 55 procent av respondenterna inte anmäla kriminella aktiviteter som de fick kännedom om. Bland dem skulle 80 procent inte anmäla på grund av fruktan för att de inte skulle skyddas.¹⁹

¹³ EU-kommissionen, 2013-10-16, sid. 51

¹⁴ Magnus Lindgren och Vesna Nikolić-Ristanović, 2011, sid. 101f.

¹⁵ OSSE, 2012, sid. 7

¹⁶ US Department of State, 2014-02-28, sid. 5

¹⁷ OSSE, 2011-07-15

¹⁸ Magnus Lindgren och Vesna Nikolić-Ristanović, 2011, sid. 105

¹⁹ Dičić Kostić, Nevena, 2014, sid.58

4.2.2. Korruption

EU-kommissionen bedömer att det finns ett proaktivt förhållningssätt till utredningar i korruptionsbekämpning, inklusive fall av korruption på hög nivå, samtidigt som korruptionsbekämpning identifieras som en utmaning för Serbien som kräver ytterligare ansträngningar.²⁰ Likaså amerikanska utrikesdepartementet identifierar korruption inom polisen som ett problem.²¹ I en studie av United Nations Office on Drugs and Crime (som i och för sig avser korruption inom näringslivet men är den senaste studien som organisationen genomfört), görs regionala jämförelser som visar att mutor till statliga företrädare är mer frekvent förekommande i Serbien än på Västra Balkan som helhet.²² En något äldre undersökning (från 2011) av samma organisation som fokuserar på den serbiska befolkningens erfarenheter av korruption, visar att andelen respondenter som under året som föregick undersökningen hade mutat en statstjänsteman av antalet respondenter som under samma tidsperiod hade haft kontakt med en statstjänsteman, var drygt nio procent.²³ Samma undersökning visade att bland de respondenter som betalat mutor var de vanligaste kategorierna av mottagare läkare (55 procent), poliser (39 procent), sjuksköterskor (26 procent) och lantmäteritjänstemän (16 procent). Vid en mätning av antalet respondenter som betalat muta till olika kategorier av tjänstemän i förhållande till antalet respondenter som haft kontakt med samma kategorier av tjänstemän, är dock polisen den mest frekventa kategorin (nio procent).²⁴

Belgrade Centre for Security Policy identifierar ett antal korruptionsrelaterade missförhållanden och risker. Sekundärlagstiftning som förbjuder poliser att ha bisysslor som inte är förenliga med arbete som polis har inte antagits. Det beskrivs som ett betydande problem att poliser i sådana bisysslor använder såväl polismakt som polisresurser och i sammanhanget nämns särskilt arbete för privata säkerhetsföretag och individer som ett vanligt disciplinärende inom polisen. Ett annat missförhållande som identifieras är brister i polisens rekryteringsförfaranden.²⁵ Relaterad medierapportering har bland annat uppmärksammat att polisen brister i att genomföra säkerhetskontroller innan personer anställs.²⁶ Belgrade Centre for Security Policy ser polisens villighet att ägna sig åt korruption på låg nivå mot bakgrund av deras socioekonomiska omständigheter. Organisationen hänvisar till en undersökning från 2012 enligt vilken drygt 75 procent av alla poliser inte reagerar vid upptäckt av kollegor som är inblandade i korruption. Korruption inom trafikpolisen lyfts fram och i de administrativa avdelningarna av inrikesministeriet är olagligt utfärdande av dokument den vanligaste typen av korruption.²⁷

²⁰ EU-kommissionen, 2013-10-16

²¹ US Department of State, 2014-02-28, sid. 5

²² United Nations Office on Drugs and Crime, 2013, sid. 16

²³ United Nations Office on Drugs and Crime, 2011, sid. 14

²⁴ Ibid, sid. 23f.

²⁵ Belgrade Centre for Security Policy, 2013, sid. 51f.

²⁶ Balkan Insight, 2013-12-13

²⁷ Belgrade Centre for Security Policy, 2013, sid. 53f.

Belgrade Centre for Security Policy hänvisar till en undersökning som till skillnad från ovan inte mäter respondenters erfarenheter av, utan uppfattning om, korruption. 90 procent av all respondenter anser att polisen i någon utsträckning är korrupt (40 procent mycket korrupt, 21 procent genomsnittligt korrupt och sex procent i någon mån korrupt). I samma undersökning anses trafikpolisen, kriminalpolisen och gränspolisen vara de mest korrupta delarna av polisen. Detta resultat bekräftar tidigare undersökningar, med undantag för kriminalpolisen. I studien förs hypotesen fram att synen på kriminalpolisen som korrupt kan vara en konsekvens av nyliga skandaler som indikerat länkar mellan toppskiktet inom inrikesministeriet och organiserad brottslighet, även om resultatet även kan bygga på respondenters egna erfarenheter.²⁸

4.2.3. Organiserad brottslighet

OSSE beskriver, efter att ha konstaterat att den organiserade brottsligheten i Serbien under 1990-talet skaffade sig inflytande över bland annat polis och domstolsväsendet, att mordet på den serbiska premiärministern Djindjic 2003 kom att bli en vändpunkt i kampen mot den organiserade brottsligheten.²⁹ Många åtgärder har vidtagits. Ett legalt ramverk har skapats, organisationer och institutioner (bland annat en särskild avdelning inom kriminalpolisen) har etablerats och ett intensivt internationellt och regionalt samarbete har inletts. Rapportering föreligger dock om att den nyss nämnda avdelningen inom kriminalpolisen är alltför centraliserad vilket har resulterat i stora operationella problem, att det finns behov av att definiera arbetet med kriminalunderrättelsetjänst samt att etablera nya enheter och utveckla de befintliga inom inrikesministeriet.³⁰

EU-kommissionen konstaterar att organiserad brottslighet fortfarande är ett allvarligt problem i landet, uppmärksammar att förundersökningar inletts i ett antal fall men pekar på att fällande domar är ovanliga och att kapacitetsbrister finns.³¹ Norska Landinfo hänvisar till forskningsmaterial från 2010 som visar att kriminella nätverk både hotat och angripit journalister, frivilligorganisationer och politiska motståndare som undersöker eller kritiserar korruption och kriminalitet. Enskilda nätverk beskrivs som så starka att de har hotat politiska ledare och högt uppsatta tjänstemän som arbetar med bekämpning av organiserad brottslighet. Det finns vidare exempel på angivare eller personer med nära anknytning till angivare som dödsats av medlemmar av den organiserade brottsligheten i Serbien.³²

²⁸ Ibid, sid. 11ff.

²⁹ OSSE, 2011-07-15

³⁰ Litavski, Jan, 2014, sid. 32f och 44ff.

³¹ EU-kommissionen, 2013-10-16, sid. 51

³² Landinfo, 2012-07-11, sid. 3f.

4.2.4. MR-övergrepp av polis

Av rapportering att döma finns fortfarande personer som under 1990-talets konflikter begick krigsbrott i aktiv tjänst inom den serbiska polisen. Detta förefaller inte minst gälla polisens enhet för vittnesskydd där, enligt Balkan Insights källor, flera poliser med sådan bakgrund tjänstgör.³³

Missförhållanden inom denna enhet har även uppmärksammats tidigare, bland annat av Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter.³⁴

Det amerikanska utrikesdepartementet konstaterar i sin senaste årliga rapport avseende mänskliga rättigheter i Serbien, att det under 2013 inte förekom några rapporter om utomrättsliga avrättningar, begångna av serbiska myndigheter eller dess företrädare, eller politiskt motiverade försvinnanden samt att myndigheterna generellt sett respekterade förbuden mot godtyckliga frihetsberövanden och förvar. Samtidigt uppmärksammas dock att polisen ibland ("at times" och "sometimes") misshandlar och trakasserar gripna personer i syfte att tvinga fram erkännanden. År 2012 rapporterade den serbiske ombudsmannen att flera individer torterats i fängelse eller i polisförvar.³⁵ Det amerikanska utrikesdepartementets skrivningar vinner även stöd i en rapport från Europarådets tortyrkommitté 2012.³⁶ Ett relaterat problem är att det rapporteras vara vanligt att polisen förhör misstänkta utan närvaro av försvarare.³⁷

4.2.5. Intern kontroll

Inom inrikesdepartementet finns fyra kontrollorgan där *the Police Internal Affairs Office* är det primära kontrollorganet för alla tjänstemän och granskar lagligheten i polisens arbete. Bland de brister som identifieras återfinns att det inte sker någon koordinering mellan de olika kontrollorganen och att det inte finns någon legal definition av deras ansvarsområden. Det primära kontrollorganet är en organisatorisk enhet inom inrikesministeriet och rapporterar till inrikesministern. Dess chef utses av regeringen för femårsperioder. Enhetens oberoende försvåras av det faktum att inrikesministern har rätt att överföra dess pågående utredningar till andra delar av polisorganisationen. Vidare saknas ett system för skydd av *whistleblowers*.³⁸

Enligt Belgrade Centre for Security Policy fungerar inte den serbiska polisens interna kontrollsystem vilket, bedömer organisationen, leder till ökade korruptionsmöjligheter.³⁹ Amerikanska utrikesdepartementet hänvisar dock till expertomdömen om att den serbiska polisens internutredningar förbättrats i kvalitet under 2013. Polisens internkontrollenhet hade 21

³³ Balkan Insight, 2013-11-29

³⁴ Council of Europe: Commissioner for Human Rights, 2011-09-22, sid. 6f. Se även Litavski, Jan, 2014, sid. 37f.

³⁵ US Department of State, 2014-02-28, sid. 1f., 4, 6

³⁶ Council of Europe: Committee for the Prevention of Torture, 2012-06-14, sid. 12-17

³⁷ US Department of State, sid. 5

³⁸ Belgrade Centre for Security Policy, 2013, sid. 54ff.

³⁹ Belgrade Centre for Security Policy, 2012, sid. 5

utredare och inrikesministeriet har en "hotline" där medborgare kan anmäla poliskorruption.⁴⁰

I enlighet med Polislagen kan enskilda göra anmälningar till inrikesministeriet om de anser att deras rättigheter eller frihet har kränkts eller om en polis på annat sätt agerat olagligt eller olämpligt. Anmälan ska lämnas till polisen eller ministeriet men utreds först av chefen på den enhet där den anmälde polisen tjänstgör. Om anmälaren är oenig med den som genomför denna första utredning eller inte hörsammar inbjudan till intervju, eller om anmälan föranleder misstanke om att ett brott har begåtts, lämnas ärendet över till en kommission. Sådana kommissioner har etablerats på ministeriet samt i alla polisregioner och består av tre medlemmar: en polis som utses av inrikesministern, en representant för den interna kontrollenheten och en "civil" representant. Belgrade Center for Human Rights bedömer att regelverket kring kommissionens utredningar borgar för transparens, men att kommissionens granskningar inte kan anses vara oberoende.⁴¹

Under de första tio månaderna av 2012 åtalades fler än 100 poliser för brott, inklusive maktmissbruk, grova överträdelser och korruption.⁴²

4.3. Särskilt sårbara grupper

4.3.1. Romer

Belgrade Centre for Security Policy et al argumenterar för att den serbiska polisens förståelse och respekt för mänskliga rättigheter måste förbättras och pekar på ett exempel från en Belgradförort där motsättningar förekom under 2013 och där polisen förhindrade våld men inte reagerade på förolämpningar och hot mot de romska invånarna.⁴³

Amerikanska utrikesdepartementet redogör för att det under 2013 förekom rapporter om att polisen inte reagerade på attacker mot minoritetsgrupper och hänvisar till att den serbiska Jämlikhetskommissionären uttryckt oro för majoritetsbefolkningens extrema ogillande av romer och myndigheternas inadekvata reaktioner på öppet och utbrett hetsande, hot och attacker mot romer. Kommissionären gjorde liknande uttalanden om majoritetsbefolkningens extremt negativa åsikter om andra etniska minoriteter och hbt-personer. På samma sätt redogörs för Minority Rights Centers varningar om ett ökande våld mot romer och att statliga institutioners reaktioner på incidenter var inadekvata och uppmuntrade ytterligare våld. Samtidigt konstaterar utrikesdepartementet att vissa

⁴⁰ US Department of State, 2014-02-28, sid. 5

⁴¹ Belgrade Center for Human Rights, 2013, sid. 124 ff.

⁴² Bertelsmann Stiftung, 2014, sid.11

⁴³ Dičić Kostić, Nevena, 2014, sid. 59

åtgärder vidtogs för att bekämpa våld mot och diskriminering av minoriteter.⁴⁴

European Roma Rights Centre (ERRC) betonar att dess sammanställning inte är uttömmande, men redogör för att organisationen, genom medie- och NGO-rapportering, noterat 24 fall av våld mot romer sedan 2008 (ERRC-rapporten är publicerad i juli 2013). Bland dessa fall återfinns ett flertal incidenter under 2011 och 2012, inklusive fall av polisvåld. ERRC hänvisar även till uttalanden från den serbiska Jämlikhetskommissionären om mycket frekvent förekommande rasistiskt motiverade attacker mot romer som ofta inte utreds och bestraffas på ett tillfredsställande sätt.⁴⁵

4.3.2. Hbt-personer

I september 2013 ställdes en prideparad in för tredje året i följd sedan polisen förbjudit arrangemanget av säkerhetsskäl. Med anledning av agerandet identifierar EU-kommissionen avsaknad av politiskt stöd för skydd av hbt-personers rättigheter och implementering av konstitutionella rättigheter, men även myndigheternas bristande kapacitet att hantera hot från radikala grupper.⁴⁶

Enligt Belgrade Centre for Security Policy et al anmäler hbt-personer ofta inte våld som de utsatts för. Det finns enligt organisationerna många anledningar till att sådant våld inte anmäls till polis och bland dessa återfinns misstroende för och rädsla för polisen. Samtidigt finns rapporter om att polisens attityd gentemot hbt-rörelsen har förändrats till det bättre och att polisen skyddar platser där hbt-personer möts.⁴⁷

Även amerikanska utrikesdepartementet redogör för att våld mot och diskriminering av hbt-personer är ett allvarligt problem och att få attacker rapporteras offentligt av rädsla för ytterligare trakasserier bland offren. Vidare hänvisas till hbt-aktivister enligt vilka hbt-personer inte anmäler många våldsamma attacker eftersom offren inte tror att deras fall kommer att hanteras korrekt och för att undvika att falla offer för ytterligare övergrepp från polis eller allmänhet. Aktivisterna anser även att avsaknaden av korrekta reaktioner på våldsbrott mot hbt-rörelsen uppmuntrar förövare att fortsätta genom dödshot och attacker.⁴⁸

EU-kommissionen beskriver bland annat hur hanteringen av diskrimineringsfall mot hbt-personer har blivit mer aktiv och ser detta som ett resultat av bland annat polisutbildning.⁴⁹

Belgrade Center for Human Rights redogör för att polisen inte har reagerat adekvat på anmälningar om hot mot hbt-aktivister, utan vägrat vidta några

⁴⁴ US Department of State, 2014-02-28, sid. 5, 28

⁴⁵ ERRC, 2013-07-17, sid. 24ff.

⁴⁶ EU-kommissionen, 2013-10-16, sid. 45f.

⁴⁷ Dičić Kostić, Nevena, 2014, sid. 58f., 61f.

⁴⁸ US Department of State, 2014-02-28, sid. 29

⁴⁹ EU-kommissionen, 2013-10-16, sid. 45f.

åtgärder ”tills något händer”. Samtidigt konstateras att polisens attityd gentemot hbt-personer förbättrades under 2012 och att polisen börjat skydda platser där hbt-rörelsen demonstrerar, även om polisens behandling av hbt-personer varierar i landet. Vidare ges exempel på fall av våldsbrott mot hbt-personer där polisen agerat effektivt.⁵⁰ Även Amnesty rapporterar om ett enskilt fall där den serbiska polisen agerat.⁵¹

4.3.3. Våld i hemmet

Enligt OSSE har utbildning av bland andra poliser ökat medvetenheten och förståelsen för problematiken kring våld i hemmet och har lett till etablerandet av skyddade boenden, stödtelefonlinjer och riktlinjer och protokoll för åklagare och polis.⁵²

Även Lindgren och Nikolić-Ristanović uppmärksammar de ansträngningar som har gjorts för att öka polisens förståelse för brottsoffer, även om dessa ansträngningar varit begränsade till vissa kategorier av brottsoffer, såsom offer för våld i hemmet och trafficking. Trots ansträngningarna konstateras, med hänvisning till brottsofferstudier, att de flesta brottsoffer inte är nöjda med polisens arbete och bemötande samt att polisen, trots att deras skyldigheter är reglerade, saknar uttömmande, konsekventa och precisa instruktioner i relation till brottsoffers rättigheter i allmänhet och i synnerhet vad gäller polisens attityd, remisser, stöd och information till brottsoffer, liksom obligatoriska utbildningar för poliser på dessa teman.⁵³

OSSE uppmärksammar rapporter om att det finns en informell acceptans hos polisen för våld i hemmet som drabbar romska kvinnor och att hjälpen som ges till romska offer för våld i hemmet ofta är begränsad.⁵⁴

⁵⁰ Belgrade Center for Human Rights, 2013, sid. 101f.

⁵¹ Amnesty International, 2013-11-01

⁵² OSSE, 2012, sid. 8

⁵³ Magnus Lindgren och Vesna Nikolić-Ristanović, 2011, sid. 112

⁵⁴ OSSE, 2012, sid. 8

5. Åklagarmyndigheten

5.1. Åklagarmyndighetens kapacitet

Den serbiska åklagarmyndigheten är vertikalt organiserad i fyra nivåer; lägre-, högre-, appellations- samt republiknivå. Utöver dessa finns två särskilda åklagarämbeten för krigsbrott och organiserad brottslighet. De särskilda åklagarämbetena ligger på appellationsnivå i den hierarkiska strukturen⁵⁵.

Allmänna lägre åklagare utövar kompetens inom det lägre åklagarämbetets mandat och företräder det allmänna i lägre domstol samt i kommersiell domstol om sådan finns inom ämbetets jurisdiktion.⁵⁶ De 34 lägre allmänna åklagarna är geografiskt utspridda över Serbiens territorium⁵⁷ och agerar vanligtvis i första instans i brottmål där åtalet maximalt kan rendera i tio års fängelse.⁵⁸

Allmänna högre åklagare utövar kompetens inom det högre åklagarämbetets mandat och företräder staten i högre domstol samt inför andra domstolar och myndigheter som stipulerats i lag.⁵⁹ Det finns 26 högre åklagare i Serbien.⁶⁰ Dessa agerar i första instans i brottmål där åtalet kan rendera i ett fängelsestraff längre än 10 år⁶¹. Utöver detta agerar högre åklagare i första instans i vissa identifierade artbrott såsom brott mot staten, trafficking av minderåriga, penningtvätt och mutbrott.⁶² I dessa fall korresponderar det högre åklagarämbetets mandat med en högre domstols jurisdiktion.

Appellationsåklagare finns i städerna Belgrad, Novi Sad, Kragujevac och Nis där också appellationsdomstolarna finns.⁶³ Appellationsåklagarna företräder staten i appellationsdomstol och styr arbetet för de lägre och högre åklagare som verkar inom samma geografiska område.⁶⁴

Det högsta åklagarämbetet är republikåklagaren som väljs av parlamentet på förslag av regeringen.⁶⁵ Mandatperioden är sex år med obegränsade möjligheter till omval.⁶⁶ Republikåklagaren har mandat att agera inför alla domstolar i landet och agera inom hela det allmänna åklagarämbetets

⁵⁵ OSSE, 2011-09-22, sid. 4

⁵⁶ Ibid, sid. 5

⁵⁷ Ibid, sid. 5

⁵⁸ Ibid, sid. 5

⁵⁹ Ibid, sid. 6

⁶⁰ Ibid, sid. 6

⁶¹ OSSE, 2011-09-22, sid. 6

⁶² Ibid, sid. 6

⁶³ OSSE, 2011-09-22, sid. 4

⁶⁴ Ibid, sid. 6

⁶⁵ Ibid, s. 4

⁶⁶ Ibid, s.4

mandat. Republikåklagaren ansvar också för översyn av de allmänna åklagarna och rapporterar direkt till parlamentet.⁶⁷

De särskilda åklagarämbetena för krigsbrott och organiserad brottslighet är geografiskt belägna i Belgrad och har jurisdiktion över hela Serbien.⁶⁸

Alla åklagare skall enligt lag vara utexaminerade jurister och ha klarat av ett formellt praktiskt juristprov. Därtill kommer krav på erfarenhet av juridiskt arbete som varierar med nivån inom åklagarämbetets struktur.⁶⁹

Tillsättning av åklagare sker genom en process där den konstitutionella statsåklagarkommittén ansvarar för en grundläggande tillsättningsprocess och sedan för fram de aktuella kandidaterna till regeringen.⁷⁰ Regeringen har sedan möjlighet att inhämta ytterligare underlag och lämnar därefter förslag till tillsättning för beslut i parlamentet.⁷¹ Åklagare väljs på sex år efter att de vid sin första tillsättning valts för en temporär treårsperiod. En åklagare som inte väljs om är garanterad en tjänst som biträdande åklagare på samma nivå som han eller hon tidigare tjänstgjort.⁷²

Vidareutbildning av åklagare administreras av den juridiska akademien. För åklagare finns en obligatorisk tvåårig vidareutbildning. Därutöver erbjuder akademien en rad frivilliga utbildningsmöjligheter samt obligatoriska kurser i samband med större lagändringar samt i de fall där tillsynsmyndigheterna identifierat brister i åklagarväsendets arbete.⁷³

5.2. Åklagarmyndighetens integritet

Som alla offentliga funktionärer skall en åklagare inom 30 dagar från det att han eller hon tillträtt sin tjänst deklarerat sina och nära anhörigas tillgångar och inkomster till den serbiska antikorrupsionsbyrån. Därtill skall fortlöpande rapportering ske av förändringar.⁷⁴

Den mest fundamentala mekanismen för att kontrollera åklagarämbetets arbete utgörs av möjligheten att skilja en åklagare från sin tjänst. Denna översynsfunktion utövas i Serbien gemensamt av parlamentet och det statliga åklagarrådet.⁷⁵ Även om åklagarämbetet formellt sett är autonomt så har republikåklagaren, dvs den högsta åklagaren i landet, en konstitutionell plikt att redovisa sitt arbete till parlamentet.⁷⁶ Konstitutionen ger också

⁶⁷ American Bar Association, 2011, sid. 6

⁶⁸ OSSE, 2011-09-22, sid. 5

⁶⁹ American Bar Association, 2011, sid. 7

⁷⁰ Ibid, sid 17 ff.

⁷¹ Ibid, sid 17 ff.

⁷² Ibid, sid 17 ff.

⁷³ OSSE, 2011-09-22, sid. 3

⁷⁴ Anti-corruption Agency Act, artikel 43

⁷⁵ American Bar Association, 2011, s. 47 ff.

⁷⁶ Ibid, s. 47 ff.

enskilda åklagarämbeten skyldighet att redovisa verksamheten uppåt i den vertikala ämbetsstrukturen.⁷⁷

Varje medborgare har en formell klagorätt i förhållande till åklagarämbetets arbete. En sådan anmälan skall antingen inges till den enskilda åklagarens chef eller direkt till republikåklagaren, justitiedepartementet eller det statliga åklagarrådet.⁷⁸ Inom 30 dagar från anmälan skall den klagande informeras om vilka åtgärder som vidtagits med anledning av anmälan.⁷⁹ Någon fullständig statistik över hur denna klagorätt utnyttjas finns inte men enbart justitiedepartementet tar emot flera hundra anmälningar i månaden.⁸⁰

Den interna kontrollen inom åklagarämbetet har sin grundbult i den vertikala strukturen av organisationen där varje nivå är ansvarig för kontroll av underliggande nivåns arbete med republikåklagaren som ytterst ansvarig.⁸¹ Arbetet formaliseras genom fastlagda instruktioner. Exempelvis skall en åklagare överlämna ett ärende på begäran av en överordnad och direkt ta instruktioner från denna.⁸² Formellt sett skall sådana instruktioner vara skriftliga och kan överklagas ett steg upp i hierarkin om de bedöms vara olagliga eller oberättigade. Enligt en utvärdering som det amerikanska advokatsamfundet gjort av det serbiska rättsväsendet är det dock vanligt att instruktioner ges muntligen och därmed försvagar möjligheten till ytterligare granskning.⁸³

Det statliga åklagarrådet har en bred kompetens när det gäller kontroll av åklagarmyndigheten. Genom sin nyckelroll i tjänstetillsättning och disciplinära åtgärder är rådet i första hand avsett att fungera som en intern kontrollmekanism.⁸⁴ Rådet är även en nyckelaktör i budgeteringen av åklagarmyndighetens verksamhet och fastslår de etiska regler som gäller för åklagare.⁸⁵

En åklagare är förbjuden att ha officiella uppdrag eller bedriva avlönat arbete utanför tjänsten. Vid en potentiell intressekonflikt är det republikåklagaren som beslutar om en sådan föreligger.⁸⁶ Är så fallet är den enda möjliga påföljden skiljande från tjänsten.⁸⁷ Det finns även kompletterande reglering som inkluderar disciplinpåföljderna varning, löneavdrag, kvarhållande i tjänstenivå och skiljande från tjänsten.⁸⁸ Åklagare får inte ta emot gåvor och alla försök till bestickning skall

⁷⁷ Law on public prosecution, artikel 16

⁷⁸ American Bar Association, 2011, s. 47

⁷⁹ Ibid, sid. 47

⁸⁰ Ibid, sid. 47

⁸¹ Artikel 16, Law on public prosecution

⁸² American Bar Association, 2011, s. 48

⁸³ Ibid, sid. 48

⁸⁴ Ibid, sid. 48

⁸⁵ Ibid, sid. 49

⁸⁶ Ibid, sid. 49 ff.

⁸⁷ Ibid, sid. 49 ff.

⁸⁸ Ibid, sid. 49 ff.

rapporteras uppåt. Jäv regleras i den allmänna åklagarinstruktionen och inriktas främst på släkt- och vänskapsband.⁸⁹

En undersökning genomförd av UNODOC 2011 avseende prevalensen av korruption i Serbien indikerar att korruption alltjämt är ett problem inom de rättsvårdande myndigheterna i Serbien.⁹⁰ Ungefär 1 % av respondenterna som varit i kontakt med åklagarämbetet eller domstol rapporterade att de använt sig av mutor för att skaffa sig fördelar.⁹¹ Jämfört med andra sektorer inom den serbiska administrationen förefaller det som om direkt korruption är förhållandevis ovanlig inom åklagarämbete och domstolarna. Perceptionen av korruption är dock mycket högre, vilket givetvis påverkar allmänhetens förtroende.⁹²

Minoritetsrepresentationen är tämligen god hos åklagarmyndigheten och representerar i många fall befolkningssammansättningen i det område åklagarna har jurisdiktion.⁹³ Ett undantag är den romska minoriteten som är underrepresenterad.⁹⁴ I förhållande till andra förvaltningar har åklagarmyndigheten en stark representation av kvinnor.⁹⁵

⁸⁹ Ibid, sid. 50

⁹⁰ United Nations Office on Drugs and Crime, 2013, sid. 24

⁹¹ Ibid, sid. 24

⁹² Ibid, sid. 37

⁹³ American Bar Association, 2011, s. 23 ff.

⁹⁴ Ibid, sid. 23 ff

⁹⁵ Ibid, sid. 23 ff.

6. Domstolsväsendet

6.1. Domstolsväsendets kapacitet

Grundstrukturen för det serbiska domstolsväsendet anges i landets konstitution tillsammans med relevant speciallagstiftning. Domstolarna delas in i allmänna domstolar och specialdomstolar.⁹⁶ De allmänna domstolarna utgörs av ett nätverk bestående av 34 lägre domstolar, 26 högre domstolar och fyra appellationsdomstolar belägna i städerna Belgrad, Novi Sad, Kragujevac och Nis.⁹⁷ Utöver de allmänna domstolarna finns en rad domstolar med särskild jurisdiktion: en administrativ domstol, 16 kommersiell domstolar, en kommersiell appellationsdomstol, 44 domstolar för straffrättsliga förseelser samt en appellationsdomstol för straffrättsliga förseelser.⁹⁸ Krigsbrott, högteknologiska brott samt brott med anknytning till organiserad brottslighet handläggs vid särskilda avdelningar vid Belgrads högre domstol.⁹⁹ Landets högsta domstol utgörs av en kassationsdomstol med jurisdiktion över samtliga ärendetyper.¹⁰⁰

Beroende på ärendetyp, samt vid straffrättsliga ärenden beroende på åtalets stipulerade maximistraff, varierar instansordningen.¹⁰¹ Av särskild vikt är att åtal som kan resultera i ett fängelsestraff längre än 10 år handläggs direkt i högre domstol.¹⁰² Detsamma gäller åtal för brott mot staten, hatbrott samt annan särskilt systemhotande brottslighet.

Alla domare i Serbien skall ha juristexamen samt ha avlagt ett formellt praktiskt juristprov. Därutöver krävs erfarenhet av juridiskt arbete som varierar med tjänstens nivå.¹⁰³ En domare i en lägre allmän domstol skall exempelvis ha minst två års erfarenhet av kvalificerat juridiskt arbete innan han eller hon kan väljas.¹⁰⁴

Det finns idag cirka 2400 domare anställda inom det serbiska domstolsväsendet.¹⁰⁵

Utöver det ordinarie domstolssystemet har Serbien även en konstitutionsdomstol. De 15 domarna i konstitutionsdomstolen utses för en period av nio år genom en process som ger inflytande till samtliga

⁹⁶ OSSE, 2011-09-22, sid. 1

⁹⁷ Ibid, sid. 1

⁹⁸ Ibid, sid. 1

⁹⁹ Ibid, sid. 1

¹⁰⁰ En komplett förteckning över de serbiska domstolarna finns att läsa på Lexadin <http://www.lexadin.nl/wlg/courts/nofr/eur/lxctser.htm>

¹⁰¹

¹⁰²

¹⁰³

¹⁰⁴

¹⁰⁵

statsgrenar.¹⁰⁶ Konstitutionsdomstolens huvudsakliga mandat är statliga rättsakters legalitet samt tolkning av konstitutionen i relation till det offentliga agerande.¹⁰⁷

Den serbiska konstitutionen garanterar varje medborgare en rätt att inom en rimlig tid få ett juridiskt utslag avseende rättigheter, skyldigheter eller anklagelser. Det serbiska domstolssystemet har under en lång tid haft problem med långa handläggningstider och en ansamling av mål i vissa domkretsar.¹⁰⁸ En omorganisering av domstolssystemet har gjorts för att samla resurserna där de behövs men resultaten är oklara.¹⁰⁹ En undersökning utförd 2012 visar att många brottsmål i framförallt de stora städerna har väntat i mellan 5 och tio år på handläggning.¹¹⁰ Enbart i en av Belgrads lägre domstolar var antalet i denna kategori 473. Förhållandena är lika illa avseende civilrättsliga mål där handläggningstider på mellan 10 och 20 år inte är ovanliga.¹¹¹

I anslutning till de långa handläggningstiderna bör också nämnas den bristande implementeringen av lagakraftvunna domslut. En statlig rapport från 2011 visade på ett mycket stort antal domar som inte verkställts. Enbart vid en av de lägre domstolarna i Belgrad fanns över 10 000 domar som inte verkställts efter två år¹¹², ett prima facie brott mot artikel 6 av EKHR.¹¹³ En nationell strategi tillsammans med en ny lagstiftning avseende verkställighet och säkerhet har införts men det är alltför tidigt att utvärdera konsekvenserna.

6.2. Domstolsväsendets integritet

Artikel fyra i den Serbiska konstitutionen utgör grunden för en klassisk maktindelning där den dömande makten är oberoende. Vidare identifierar konstitutionen ett juridiskt råd som central aktör i utnämningen av domare.¹¹⁴

Samtliga domare väljs av parlamentet efter förslag från juridiska rådet som består av särskilt framträdande domare samt politiska representanter.¹¹⁵ För att få en permanent position måste en domare omväljas efter att ha fullgjort en treårig provotid.¹¹⁶

¹⁰⁶ <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/en-GB/212-100016/election-appointment-and-termination-of-office>

¹⁰⁷ Belgrade Center for Human Rights, 2013, sid. 161

¹⁰⁸ Ibid, sid. 161

¹⁰⁹ Ibid, sid. 161

¹¹⁰ Ibid, sid. 161

¹¹¹ Ibid, sid. 170 ff.

¹¹² Ibid, sid. 170 ff.

¹¹³ Ibid, sid. 170 ff.

¹¹⁴ American Bar Association, 2011, sid. 3

¹¹⁵ Ibid, sid. 3

¹¹⁶ Ibid, sid. 3

Konstitutionen garanterar permanent tillsättning av domare med undantag från en inledande provotid om tre år.¹¹⁷ I ett utslag från 2012 har dock konstitutionsdomstolen deklarerat att de principer som används för att tillsätta domare inte är förenliga med konstitutionen. Detta har lett till en problematisk situation där staten tvingats återanställa flera hundra domare.¹¹⁸

En domare kan endast lämna sin tjänst på egen begäran, genom att uppnå pensionsålder, genom att inte anställas efter provotid eller genom att skiljas från tjänsten efter beslut av det juridiska rådet.¹¹⁹ Konstitutionen ger inte vägledning vad gäller förutsättningarna för att skilja en domare från sin tjänst. Detta regleras i stället i lag vilket ger utrymme för en skiftning i maktbalansens grundprinciper. Enligt nu rådande lagstiftning kan en domare skiljas från tjänsten då denne begått allvarliga brott eller på olika sätt misskött sin tjänst. Alla serbiska medborgare har rätt att väcka ett disciplinärende mot en domare.¹²⁰

Konstitutionen garanterar vidare ett transfereringsskydd för domare, dvs. en domare kan inte förflyttas från en jurisdiktion till en annan utan samtycke annat än i särskilda fall.¹²¹ Vidare finns i speciallagstiftningen avseende domarämbetet en förteckning över jävssituationer då en domare skall tas bort från ett specifikt mål.¹²² Det inkluderar fall där domaren har släkt och vänskapsband med någon inblandad part men även fall där domaren på ett eller annat sätt tidigare varit involverad i en juridisk bedömning av fallet.¹²³

Ärenden skall enligt lag lottas på domare enligt ett anonymiserat system som läggs för varje kalenderår. När ett ärende väl lottats på en domare går denna inte att skiljas från ärendet annat än under exceptionella omständigheter.¹²⁴

En undersökning genomförd av UNODOC 2011 avseende prevalensen av korruption i Serbien indikerar att korruption alltjämt är ett problem inom de rättsvårdande myndigheterna i Serbien.¹²⁵ Ungefär 1 % av respondenterna som varit i kontakt med åklagarämbetet eller domstol rapporterade att de använt sig av mutor för att skaffa sig fördelar.¹²⁶ Jämfört med andra sektorer inom den serbiska administrationen förefaller det som om direkt korruption är förhållandevis ovanlig inom åklagarämbete och domstolarna.¹²⁷

¹¹⁷ Ibid, sid.4

¹¹⁸ Belgrade Center for Human Rights, 2013, sid.163 ff.

¹¹⁹ Ibid 164. ff.

¹²⁰ Ibid 164. ff.

¹²¹ Ibid 164. ff.

¹²² Ibid 164. ff.

¹²³ Ibid 164. ff.

¹²⁴ Ibid 164. ff.

¹²⁵ United Nations Office on Drugs and Crime, 2013

¹²⁶ Ibid, sid. 24

¹²⁷ United Nations Office on Drugs and Crime, 2013, sid. 24

Perceptionen av korruption är dock mycket högre, vilket givetvis påverkar allmänhetens förtroende.¹²⁸

De fall av korruption inom domarkåren som avslöjats har generellt sett varit av högprofilkaraktär med kopplingar till organiserad brottslighet eller ärenden med stora ekonomiska intressen kopplade till sig.

¹²⁸ Ibid, sid. 24 ff.

7. MR-ombudsmannen

Den serbiska konstitutionen stipulerar ett oberoende ämbete i form av en MR-ombudsman med uppgift att försvara och skydda medborgares mänskliga rättigheter och övervaka statliga institutioner i deras myndighetsutövning.¹²⁹ MR-ombudsmannen väljs av och redovisar sitt arbete för parlamentet. MR-ombudsmannens huvudsakliga uppgift är att ta emot och utreda anmälningar om MR-kränkningar från medborgare. Därutöver har ombudsmannen en grundläggande funktion i den allmänna översynen av statens verksamhet samt på eget initiativ initiera utredningar.¹³⁰ Ombudsmannen har mandat att lägga fram lagförslag till parlamentet och initiera ärenden hos konstitutionsdomstolen avseende konstitutionaliteten hos lagar, förordningar och andra allmänna rättsakter.¹³¹ Vidare har ombudsmannen mandat att offentligt rekommendera avsked av offentliga funktionärer och tjänstemän på grund av MR-kränkningar eller på grund av bristande samarbete med ombudsmannen.¹³² Slutligen har ombudsmannen en möjlighet att väcka åtal i de fall där en utredning av MR-kränkningar har resulterat i misstankar om att offentliga funktionärer begått brott.¹³³

Av MR-ombudsmannens årsrapport för 2012 framgår att det under detta år inkom sammanlagt nästan 5000 enskilda klagomål.¹³⁴ Beträffande rättsväsendet var de lägre domstolarna den instans som fick det största antalet klagomål riktade mot sig och i de flesta fall handlade det om långa handläggningstider och brister i verkställigheten av domar.¹³⁵

¹²⁹ Serbiska ombudsmannen, http://www.ombudsman.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=27:about-the-protector-of-citizens&catid=8:about-the-protector-of-citizens&Itemid=7

¹³⁰ Ibid

¹³¹ Ibid

¹³² Ibid

¹³³ Ibid

¹³⁴ Serbiska ombudsmannen, 2013, sid. 20

¹³⁵ Ibid, s. 213 ff.

8. Europadomstolen

Serbien har ratificerat den Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och samtliga tilläggsprotokoll.¹³⁶ Detta innebär i praktiken att Europadomstolen har supranationell jurisdiktion över Serbien och att domstolen är en sista instans för serbiska medborgare som anser sig ha fått rättigheter kränkta eller som av det offentliga blivit förhindrade att utöva dessa. Den 30:e januari 2014 hade Serbien 12 569 mål öppna i domstolen i Strasbourg vilket innebär att Serbien är det land som per capita har flest anmälningar mot sig.¹³⁷ Under 2013 föll 24 domar i ärenden där Serbien var part och i 21 av dessa ärenden fastslog domstolen att landet brutit mot minst en konventionsartikel.¹³⁸ I förhållande till antalet väckta ärenden är antalet domar mot Serbien relativt få. Hur detta skall tolkas är dock osäkert. Att ett lands medborgare utnyttjar sig av möjligheten att klaga i Strasbourg en masse kan vara en indikator på att förtroendet för den nationella rättsskipningen är låg.

¹³⁶ Serbia and the Council of Europe,

http://www.coe.org.rs/eng/tdoc_sr/serbia_and_coe/?conid=26

¹³⁷ För aktuell statistik hänvisas direkt till domstolens hemsida

http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=reports&c=#n1347956867932_pointer

¹³⁸ http://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2013_ENG.pdf

9. Lifos slutsatser

Den politiska utvecklingen i Serbien har de senaste åren haft en tydlig riktning mot EU-integration. Ett konstitutionellt ramverk baserat på klassiska maktdelningsprinciper finns på plats. De grundläggande demokratiska institutionerna har genom konstitutionen och annan lagstiftning de rättsliga förutsättningarna att effektivt agera inom sina ansvarsområden och samtidigt fullgöra sina kontrollfunktioner. Alla betydande politiska aktörer accepterar fullt ut de demokratiska institutionernas legitimitet och underordnar sig rättsstatens principer. I praktiken finns en tendens till maktkoncentration i den exekutiva delen av statsförvaltningen och de parlamentariska översynsfunktionerna har inte fullt ut implementerat sina mandat.

De rättsvårdande myndigheterna i Serbien finns på plats och åtnjuter full territoriell kontroll och demokratisk legitimitet.

Lifos bedömer att det legala ramverket, den organisatoriska strukturen och de tillgängliga resurserna kring och inom den serbiska polisen tillsammans borgar för att dess kapacitet kan anses vara adekvat för att möta samhällets grundläggande krav.

Ett antal integritetshotande faktorer kan dock identifieras hos den serbiska polisen. Inom poliskåren finns en kultur av korruption och det förekommer stora brister i agerande och bemötandet av samhällets särskilt utsatta grupper såsom romer och hbt-personer. Båda dessa omständigheter kan verka försvårande för enskilda medborgares möjligheter att tillgodogöra sig sina rättigheter. Det finns dock en vilja från de politiskt ansvariga och från polisens ledning att adressera denna problematik och det bedrivs ett aktivt förbättringsarbete. Uppgifter om grova MR-övergrepp från polispersonal är ovanliga i tillgänglig rapportering men förekommer i samband med frihetsberövanden och förhör i en rättskultur där ett erkännande tillerkänns ett exklusivt bevisvärde. Interna kontrollmekanismer finns på plats men deras oberoende och effektivitet kan ifrågasättas. Vidare kan det här särskilt noteras att det alltså finns poliser i tjänst som misstänks för grova MR-övergrepp under Balkankrigen.

Domstolsväsendet finns representerat över hela Serbien och agerar i princip självständigt och opartiskt.

Domare och åklagare tillsätts i enlighet med särskild rättslig reglering och har adekvat utbildning och erfarenhet. Det finns enligt Lifos bedömning ingenting som talar för något annat än att såväl åklagarmyndigheten som domstolarna bedriver sitt arbete i enlighet med gällande lagstiftning och baserat på grundläggande rättsliga principer.

Domstolsväsendet har uppenbara kapacitetsbrister och de organisatoriska reformer som genomförts har inte varit tillräckliga för att avhjälpa detta. Handläggningstiderna i såväl brottmål som civila mål riskerar att bli mycket långa. Därutöver finns mycket stora brister när det gäller verkställigheten av lagakraftvunna domar.

Nepotism och korruption förekommer såväl inom domstolsväsendet som inom åklagarmyndigheten men Lifos gör bedömningen att omfattningen är ringa jämfört med många andra delar av den offentliga förvaltningen, inklusive polisen.

Lifos konstaterar att det finns stora brister i allmänhetens förtroende för domstolarna och åklagarmyndigheten och en bild av domstolsväsendet såsom korrupt och ineffektivt. Lifos bedömning är att detta bristande förtroende främst har sin grund i domstolsväsendets bristande kapacitet och en allmän bild av den offentliga makten såsom korrupt. En indikator på rättsväsendets bristande effektivitet är att en oproportionerligt stor del serbiska medborgare väljer att driva ärenden i Europadomstolen.

10. Referenser

American Bar Association, 2011, *Prosecutorial reform Index for Serbia*, http://www.americanbar.org/content/dam/aba/directories/roli/serbia/serbia_prosecutorial_reform_index_2012.authcheckdam.pdf

Amnesty International, 2013-11-01, *Serbia must commit to ensure the protection of LGBTI people*, <http://www.refworld.org/docid/5278e3e64.html>

Balkan Insight, 2013-12-13, *Crime Charges Tarnish Serbia's Gendarmerie*, <http://www.balkaninsight.com/en/article/crime-charges-tarnish-serbia-s-gendarmerie>

Balkan Insight, 2013-11-29, *Serbia's War Crimes Witness Protection Unit 'Failing'*, <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbia-s-war-crimes-witness-protection-unit-failing>

Belgrade Centre for Security Policy, 2013, *Corruption in the Security Sector in Serbia*, http://www.bezbednost.org/upload/document/corruption_in_the_security_sector_in_serbia.pdf

Belgrade Centre for Security Policy, 2012, *Collection of Policy Papers on Police Reform in Serbia, number 7*, http://www.bezbednost.org/upload/document/collection_of_policy_papers_on_police_reform_in_se.pdf

Belgrade Center for Human Rights, 2013, *Human Rights in Serbia 2012*, http://www.english.bgcenter.org.rs/images/stories/Datoteke/Human_Rights_in_Serbia_2012.pdf

Bertelsmann Stiftung, 2014, *BTI 2014 — Serbia Country Report*, <http://www.bti-project.de/fileadmin/Inhalte/reports/2014/pdf/BTI%202014%20Serbia.pdf>

Council of Europe: Commissioner for Human Rights, 2011-09-22, *Report by Thomas Hammarberg, Commissioner for Human Rights of the Council of Europe, following his visit to Serbia on 12-15 June 2011*, <http://www.refworld.org/docid/4ecbbc482.html>

Council of Europe: Committee for the Prevention of Torture, 2012-06-14, *Report to the Government of Serbia on the visit to Serbia carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 1 to 11 February 2011*, <http://www.refworld.org/docid/4fe462a22.html>

Council of Europe,

http://www.coe.org.rs/eng/tdoc_sr/serbia_and_coe/?conid=26

Dičić Kostić, Nevena, 2014, *Human Rights and Police – the Role of Police Training and Education*, i Belgrade Centre for Security Policy, Belgrade Centre for Human Rights, Centre for Development Policy and Co-operation, Collection of Policy Papers on Police Reform in Serbia, number 9, http://www.bezbednost.org/upload/document/collection_of_policy_papers_on_police_reform_in_se_20140227_103724.pdf

Europadomstolen,

http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=reports&c=#n1347956867932_pointer

Europadomstolen,

http://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2013_ENG.pdf

EU-kommissionen, 2013-10-16, *Serbia 2013 Progress Report*,

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2013/package/brochures/serbia_2013.pdf

ERRC, 2013-07-17, *Serbia: Country Profile 2011-2012*,

<http://www.errc.org/cms/upload/file/serbia-country-profile-2011-2012.pdf>

Landinfo, 2012-07-11, *Respons Serbia: Organisert kriminalitet og beskyttelse av vitner*, http://landinfo.no/asset/2115/1/2115_1.pdf

Lexadin, <http://www.lexadin.nl/wlg/courts/nofr/eur/lxctser.htm>

Lindgren, Magnus och Nikolić-Ristanović, Vesna, 2011, *Crime Victims: International and Serbian Perspective*,

http://www.ecoi.net/file_upload/2016_1322568310_85268.pdf

Litavski, Jan, 2014, *National Capacity, International and Regional Cooperation in Combating Organised Crime*, i Belgrade Centre for Security Policy, Belgrade Centre for Human Rights, Centre for Development Policy and Co-operation, Collection of Policy Papers on Police Reform in Serbia, number 9,

http://www.bezbednost.org/upload/document/collection_of_policy_papers_on_police_reform_in_se_20140227_103724.pdf

OSSE, Parliamentary and early presidential elections, 6 and 20 May 2012,

<http://www.osce.org/odihr/elections/88555>

OSSE, 2012, *Country Visit to Serbia – Report of June Zeitlin, the Special Representative of the OSCE Chairperson-in-Office on Gender Issues*

http://www.ecoi.net/file_upload/1226_1352462830_osce-gender-serbia.pdf

OSSE, 2011-07-15, *OSCE fights against organized crime in Serbia*,
www.osce.org/serbia/80986

OSCE, 2011-09-22, *The Judicial System in Serbia*,
<http://www.osce.org/serbia/82759?download=true>

Serbiska Anti-corruption Agency Act,
<http://www.osce.org/serbia/35100?download=true>

Serbiska Law on public prosecution,
<http://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=5&ved=0CEwQFjAE&url=http%3A%2F%2Fwww.legislationline.org%2Fdownload%2Faction%2Fdownload%2Fid%2F883%2Ffile%2Fb08265242e8aac68199d505b7be0.pdf&ei=kitqU7TtE-S5yAPGkYG4AQ&usg=AFQjCNGg0HB-G0s8DyTQ5Zv57fcYhQ-X9w&bvm=bv.66111022,d.bGQ>

Serbiska inrikesministeriet,
http://www.mup.gov.rs/cms_eng/home.nsf/GPD-Competence.h

Serbiska inrikesministeriet,
http://www.mup.gov.rs/cms_eng/home.nsf/GPD-DMinistry.h

Serbiens konstitution,
http://www.srbija.gov.rs/cinjenice_o_srbiji/ustav.php?change_lang=en

Serbiska konstitutionsdomstolen, <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/en-GB/212-100016/election-appointment-and-termination-of-office>

Serbiska ombudsmannen,
http://www.ombudsman.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=27:about-the-protector-of-citizens&catid=8:about-the-protector-of-citizens&Itemid=7

Serbiska ombudsmannen, 2013, *Annual Report 2012*,
http://www.ombudsman.org.rs/attachments/052_Annual%20Report%202012.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime, 2013, *Business, corruption and crime in Serbia: The impact of bribery and other crime on private enterprise*, http://www.ecoi.net/file_upload/1788_1387982258_serbia-business-corruption-report-eng.pdf

United Nations Office on Drugs and Crime, 2011, *Corruption in Serbia: Bribery as Experienced by the Population*,
http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Serbia_corruption_report_web.pdf

US Department of State, 2014-02-28, *2013 Country Reports on Human Rights Practices - Serbia*, Lifos 32076